כמה דמוקרא. ר"כום של זכוכית בגמרא: ליזרי לן מר. שירה: מי תורה ומי מלוה דמגנו עלן. היכן התורה שעסקנו והיכן המלות שלמו מקיימין שיגינו עלינו מדיינה של גיהנם: הלכה פסוקה. שאינה צריכה עיון שלא יהא מהרהר בה בתפלתו: יושבת עליה ו' נקיים. עדנו מלומו יום שפוסקת והמורה לא צריכה ז' נקיים שלא יהא נזכר שנאמר ומפי טהרה מוזכה[ד] ואין זכה שלא הרוחה שלא ימים לעופין בתוך י"ל יום שבין נדה לנדה: ומכניסה. נכנית: במון שלא. קודם שירבה אומה שאין מתמיד במעשר מן התורה שלא נרעלים פני הבית ומשגמרא בכלי שלא לפני מירוח אין לריים פני הבית קוזעתו דגבי תרומה ומעשר כתיב בגן רמשת דגנך (דברים יח) והוא המירוח לפיכך כשמכניסה לבית קודם מירוח לא הוקבעה למעשר מן התורה ורבנן הוא דתקנו מלית קבע בדבר שלא נגמר מלאכתו שלכל מלית עלמי לא תקנו ומשלכו בהמה מ"ו) מתכיל לנהמה מיה ועוף עד שיגמרת הלכך בהמתו מוכלת ופטורה שלא ליהיו לחטר בשלית קבע: לחטר מהלכה ומועלין בו. ומע"ג דקי"ל אין מועלין בדמים ומילפינן לה מקרבי במסכת יומא (דף עו:) ובשאינה מוכן (דף קיו.). ס"מ כשנשתנו בעזרה לריכה למימר נתתיו לכם על המזבח לכפר (ויקרא יו) לכפר נתתיו לך ולא למעילה שלא בדם הקזה מועלין לומר לח לם נהנה מבית קרבן מעילה. ואע"ג דקי"ל כמאכילין. מתוך כובד רמש: כבריאה. מתוך הלכה פסוקה: שיחה. לישנות: מתוך קלות רמש. מילוח של כובד רמש. מתוך זחות לב ועתק: שלא מתוך שמחה (ו). כגון דברי מגומיים של תורה כגון שמוך לגמולת מלריס לו שמוך לתהלה לדוד שהוא של שבת ומגומיון כגון לגון ירלין יעשה שומר ה' לת כל מוהביו וכגון מקרלות הסדורות בתפלת ערבית כי לא יטוש ה' לת עמו וכיולא בהן: אלוייה. ליוהו בדרך: נ"ישה. דקליס: מדברהן מילפי כו'. וחה שלומרים מימות מדם הרחמן הס שהוא גזר על לומו מקום ליהוג דקליס: אם אכין נכש. לו מקשיב מוזן: ומנין שלמה. שחרית מנחה וערבית: יכול משצא נגולה תוחלה. התפלה הזאת. הוחלה כמו נתחלה. שאל קודש נכן לא היה רגיל בכך: יכול יהא כולגן. לשלם תפלתה הללו בשעה אחת: יכול ישאל נרכיו. כגון ברכות לאחה מוגן עד ש"ת ואח"כ יתפלל שלא ברכות לתפוגות שהן של שבת: רגיל זו תפלה. של שבת: בקשה. שאלת לרכיו: אחר אחת ויניב. קודם ג' לתפוגות שלריך

כמיהו אבל דזוגיתא חיורתא. מכאן נהגו לשבר זכוכית בשומען: במקום שם תהא רעדה. פשוטו של מקרא עבדו את ה' בילאה וכשיבא יום רעדה תגילו והכי מפורש בירושלמי עבדו את ה' בילאה היינו תפלה לליקרי עבודה דכתיב בספרי (פ' עקב) ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה:

המקיז דם בבהמת קדשים וכו'. וקשה לאמר בפ"ג דע"ז (דף מד.) גבי דמים מיוחים ודמים פיגולים של קרבנות שלו ושלו מכניס לגגים לזבל שלמת לחין מועלין בהן ו"ל דהתם היינו לאחר זריקת דמים וכבר נתכפרו בעלים מה שאין כן הכא: **רבנן** עבדי במתניתין. וכותייהו ק"ל ולכן אין מתפללין מתוך קלות ראש ושחוק של מתוך כובד ראש ושמחה של מלוה כגון שעסק בדברי תורה ולכן נהגו לומר פסוקי זמרה ואחרי קודש תפלה: **רב** אשי עביד כבריית. ירושלמי לא יעמוד ויתפלל אלא מתוך דבר הלכה ג"ר ירמיה העוסק בצרכי לבור בעוסק בדברי תורה דמי:

שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומין. ומקשה בירושלמי מוך מירמיה וכו' והא כתיב כי לם מקם מלמתנו (ירמיה ה) מיהו ג"מההוא קרלי לסוף תרי עשר וקהלת לא פריך מידי שמוצאנו בעוד בדברי תנחומין ולא מייתי בפועלנות דישלמ': **ומוצאנו** בזוית אחרת. תימה לאמר לקמן (דף לד.) הצא לשמות בסוף כל ברכה וברכה מלמדין שלא יסמה בבהמת קדשים אסור להקא מייתי בתחנוניס שהיה אומר מחר י"ח ברכות ולא נהירא להא דאמר מי"ח קלמר וברלה להר"י דודאי בסוף כל ברכה לאמר לשמות אבל בתפלה של מחוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מלוה וכן לא יפטר אדם מחברו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך [א] דבר הלכה שכן מלינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומים [ב] וכן תנא [ג]מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו כי הא [ד]דרב כהנא אלוייה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צניתא דבבל כי מטא להתם א"ל מר ודאי דאמרי אינשי הני צניתא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא א"ל אדכרתן מילתא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב [ב]בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר היאך ישב אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה רב מרדכי אלוייה [ג]לרבי שימי בר אשי מהגרוניא ועד בי כיפי ואמרי לה עד בי דורא: ת"ר [ד]המתפלל יצריך שיכוין את לבו לשמים אבא שאול אומר סימן לדבר [ה]תכין לבם תקשיב אוזך תניא [ו]א"ר יהודה כך היה מנהגו של ר"ע [ז]כשהיה מתפלל עם הלבור היה מקלר ועולה מפני טורח לבור [ח]וכשהיה מתפלל בינו לבין עלמו אדם מניחו בזוית זו ומולאו בזוית אחרת וכל כך למה מפני כריעות והשתחוות: א"ר חייא בר אבא [ט]לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות שנאמר [י]וכוין פתיחן ליה וגו' [כ]יכול יתפלל אדם כל היום כלו כבר מפורש על ידי דניאל [ל]וזמנין תלתא וגו' יכול משבא לגולה הוחלה כבר נאמר [מ]די הוא עבד מן קדמת דנא יכול יתפלל אדם לכל רוח שירלה ת"ל [נ](לקבל) [נגד] ירושלם יכול יהא כולל בבת אחת כבר מפורש ע"י דוד דכתיב [ס]ערב ובקר וללהרים וגו' יכול ישמיע קולו בתפלתו [ע]כבר מפורש על ידי חנה שנאמר [פ]ולקולה לא ישמע [צ]יכול [ק]ישאל אדם לרכיו ואח"כ יתפלל כבר מפורש על ידי שלמה שנאמר [ר]לשמוע אל הרנה ואל התפלה רנה זו תפלה תפלה זו בקשה אין אומר דבר [ש](בקשה) אחר אמת ויליב אבל [ת]אחר התפלה אפי' כסדר וידוי של יה"כ אומר איתמר נמי אמר רב חייא בר אשי אמר רב [א]א"פ שאמרו שואל אדם לרכיו בשומע תפלה אם בא לומר אחר תפלתו אפילו כסדר של יה"כ אומר: אמר רב המנונא כמה הלכתא גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה [ב]וחנה היא מדברת על לבה [ג]מכאן למתפלל לריך שיכוין לבו [ד]רק שפתיה נעות [ה]מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו [ו]ולולה לא ישמע [ז]מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו [ח]ויחשבה עלי לשכורה [ט]מכאן [י]ששכור אסור להתפלל [כ]ויאמר אליה עלי עד מתי תשתכרין וגו' א"ר אלעזר מכאן לרואה בחברו דבר

המשך בעמוד הבא.

רבינו חננאל

[דאמר רבי אושעיא מערים אדם על תבואתו. ואינו עושה אותה גורן, אלא מכניסה במרץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת המרץ, ופטורה מן המעשר]. יכול משבא דניאל לגולה התחיל לעשות כן. אין אומר דבר בקשה אחר אמת ויליב. פי', משום דצריך לסמוך גאולה

מוסף רש"י

ישבת עליה שבעה נקיים. דמלמורייתא אין לריכה שבעה נקיים אלא הרוחה שלשה ימים לעופים ומזן ל"ו יום שבין נדה לנדה, אבל בתחלת נדתה תשלים לחתה כל שבעה ובפקה לערב טובלת בלילה, והן המחזירין על עלמן, לפי שאין כל בקיאים בפתח נדתה לימתי בן עומדות בי"ש ימים שבין נדה לנדה, ואם מחמר כל שבעה ובדקה מולאת נקי, ואם לאו (ויקרא טו) ימים רבים בנדה עת נדתה, פעמים שרואית דם נדה מוקיקתה לשבעה מן התורה, פלר, התחילה לספור שבעה נקיים ולחר שסיימה זבה גמורה ובפרה שבעה נקיים ובשביעי לחתה לחשלים במהרל, מחרה הכל ובריכה לחזור ולספור שבעה נקיים. אי נמי אחת לחתה שני ימים ולא ידעה והיום לחתה וידעה היום הרי שלשה ימים לנקיון ובריכה שבעה נקיים ועל כן המחזירו (מגילה כח:). ומכניסה במרץ שלה. כעין מלכל בהמה, ומלכל בהמה פטור מן המעשר (מנחות סה:) ולי: שמכניסה לבית מתוך שלה ולחר כך דש ומחרת, ומוכח הטעל מלה ברלוים פני הבית בב"מ שהשוכר (פא:) חה ברלוים פני הבית לא נשמרה מלאכתו לחול עליו שם טבל, וכשמור מלאכתו ככר נתון הבית הוא ואין לו פני הבית אלא כשנכנסה דרך פתחים, כדחניא (לקמן לה:) הפרלים כרלשונים היו מכניסים פירומיהם דרך טרקסמון כדי למיהן במעשר, עכשיו מכניסין דרך גגות דרך מלרים דרך קרפיפות לבית כדי לפוטרן (פסחים ס. וב"ב קיט:) בע"ז בא: וגדה סו:).

ג א טוס"ע ס"ח סימן מקס סעיף ס:

ד ב מיי' פ"ד מהלכות תפלה הלכה יח סמג עשין יח טוס"ע לוח סי' קג סעיף ג:

ה ג מיי' פ"ח מהלכות תפלה הלכה ד סמג לאוין קיל טוס"ע י"ד סי' קפב: [ב"י שלפם כתן ובשטועות פ"ג דף כ"פ ע"ב]:

ו ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ו טוס"ע י"ד סימן שלה סעיף סד:

ז ה מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה יא סמג עשין כו:

ח ו מיי' פ"ד מהלכות תפלה הל' יח סמג עשין יט טוס"ע ס"ח סי' נג ס"ב:

ט ז מיי' שם הלכה טו סמג שם טוס"ע ס"ח סימן נח סעיף ג':

י ח מיי' פ"ו שם הלכה ב טוס"ע ס"ח סי' קיו סעיף ג:

יא ט טור ס"ח סי' קד:

יב י מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה ו סמג שם טוס"ע ס"ח סימן ג סעיף ד:

יג כ מיי' פ"ו שם הל' ג טוס"ע ס"ח סימן קיו סעיף ג:

יד ל מיי' פ"ד שם הל' טו סמג שם טוס"ע ס"ח סי' נח סעיף ג:

טוז מ ג מיי' פ"ב שם הלכה ט ועי סמג שם טור וס"ע ס"ח סי' קל סעיף ב:

טוז ס מיי' פ"ד שם הל' ח סמג שם טור וס"ע ס"ח סי' נט סעיף ג:

מוסף הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה אלא מתוך שמחה של מלוה כגון:

גליון הש"ס

גמ' כבר פירש על ידי חנה. עי' יומא סג ע"ב: שם יכול ישאל אדם צרכיו. עי' לקמן לב ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא מתוך דבר הלכה. כ"כום קו על מיכת דבר הלכה וכ"ג שמחה של מלוה: [ב] שם (וכן) מז"מ:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, לפסוקים ולסוף הברכה (ובהגהות כתב שם וכשמגיעים לסוף הברכה).